

Nick Majchrowicz

Synopsis: Les indigènes, je présume?

De *Biographie Coloniale Belge* (BCB), of in het Nederlands, De Belgische Koloniale Biografie, kwam tot stand dankzij twee tendensen met betrekking tot kolonialisme. Ten eerste kan de *Biographie Coloniale Belge* worden geplaatst in de stroming om koloniale helden te eren. Dit was een tendens die voorkwam op het einde van de 19^e eeuw en begin 20ste bij landen met kolonies. De BCB was namelijk een encyclopedie gewijd aan westerlingen die een bijdrage hadden geleverd aan Leopold II zijn project – in latere volumes komen ook mensen die hebben gewerkt in/rond Belgisch Congo aan bod. Ten tweede vormde deze bron het paradepaardje van het in 1928 opgerichte Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut. Deze organisatie was verantwoordelijk voor de bevordering van de wetenschappelijke kennis van de Belgische kolonie Congo. Het was voornamelijk een uithangbord voor het Belgische koloniale project, om te kunnen aantonen dat België wel degelijk een volwaardige kolonisator was. Daarnaast vormde het een denktank en een debatforum.

Het eerste volume van de *Biographie Coloniale Belge* (BCB) verscheen in 1948. In totaal zijn er negen volumes uitgebracht, gespreid over elf publicaties, aangezien volume zeven in drie delen is gesplitst. In 1968, vanaf volume zes, onderging de encyclopedie een naamsverandering en werd het de *Biographie Belge d'Outre-Mer* (BBOM). In 2015 werd het laatste volume gepubliceerd. Gespreid over de negen volumes zijn ongeveer 5300 lemma's terug te vinden over individuen die een bijdrage hebben geleverd aan het koloniale ondernemen. Omwille van de brede waaier aan Europese en Noord-Amerikaanse nationaliteiten in de BCB/BBOM, heb ik geopteerd om hen te bestempelen als 'westerlingen'. Hoewel de klemtoon van de encyclopedie op deze laatste groep ligt, zijn Afrikanen ook aanwezig in de volumes. Merendeels komen zij voor op de achtergrond van de lemma's van 'westerlingen', maar sommigen hebben hun eigen biografie, zoals Patrice Lumumba.

Mijn onderzoek focuste zich op de inhoud van de BCB/BBOM, namelijk op het discours van de auteurs over de Congolezen. Zo vroeg ik me af of er een bepaald beeld over de Congolese bevolking kon worden geëxtraheerd uit de bron en of dit zou evolueren. Zoals al vermeld komen Congolezen eerder op de achtergrond voor in een bron die gedomineerd wordt door 'westerlingen'. Dit zijn de lemma's waarop ik me heb gefocust. Aangezien er rond de 5300 lemma's zijn, die bestaan uit 3.3 miljoen woorden, heb ik geopteerd om met *key words* te werken. Zo selecteerde ik 79 woorden die de auteurs gebruikten om Congolezen te beschrijven en deze heb ik opgedeeld in vier categorieën: juridisch, biologisch, geografisch en dehumaniserend. Om mijn doel te bereiken heb ik gebruik gemaakt van een discoursanalyse, geassisteerd door *digital humanities*.

Ik heb de bron op twee manieren benaderd, een *distant* en een *close reading*. De *distant reading* is op een kwantitatieve manier gebeurd. Hoe vaak gebruikten de auteurs de 79 *key words* en welke categorieën komen vaker voor? Voor elk volume zijn deze geanalyseerd. Zo concludeerde ik dat de aanwezigheid van Congolezen zeer miniem is en doorheen de tijd afneemt. Er vindt een verschuiving plaats in het discours van de auteurs, namelijk een daling in de juridische, biologische en dehumaniserende categorie, terwijl de geografische categorie stijgt. Bij de *close reading* was het de bedoeling om de context waarin Congolezen voorkomen te analyseren. Vermits het bronnencorpus zo immens is, heb ik de helft van de fragmenten waar Congolezen in voorkomen bestudeerd. Tijdens de analyses kwamen enkele 'rollen' of 'tropes' aan het licht. Congolezen verschenen frequent op een zelfde manier. Er konden vier 'rollen' worden onderscheiden: Congolezen in een behulpzame rol, Congolezen in een hulpbehoevende rol, Congolezen in een dankbare rol en Congolezen in een gevaarlijke rol. Net zoals bij de *keywords* konden er evoluties worden vastgesteld. Deze rollen kennen hun eigen karakteristieken, die gekoppeld kunnen worden aan toenmalige gedachtegangen of praktijken. Zo overheerste er duidelijk een paternalistisch gedachtegoed bij de Congolezen in een dankbare rol. Tot slot analyseerde ik ook de genderrollen en seksualiteit. Inhoudelijk gezien is de bron mannelijk gedomineerd, maar vrouwen, zowel 'westerlingen' als Congolezen, komen aan bod – het zij miniem. In de vroege volumes overheerst een seksistisch idee, dat gaandeweg verdwijnt.

